

The Effect of Tax Exemptions on the Economic Performance of Knowledge-based Companies: Application in the Realization of Social Welfare

Hassan Vosoughi

Department of Entrepreneurship, Ali, C., Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

Majid Ashrafi (Corresponding Author)

Department of Accounting, Ali, C., Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran

majidashrafi@aliabadiau.ac.ir

Jamadordi Gorganli Davaji

Department of Accounting, Ali, C., Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

Article Info	Extended Abstract
Article type: Research Article	Introduction Knowledge enterprise companies are private or cooperative institutions that, in order to increase science and wealth, economic development based on knowledge and realize scientific and economic goals in line with the expansion of invention and innovation and finally commercialization of research and development results (Chen et al., 2024). According to this; the tax system strategy of countries, especially developing countries, should be aimed at promoting Knowledge enterprise companies (Cairo & Mahlstedt, 2023). The economy related to Knowledge enterprise companies has played a very important role in different countries of the world (Vlasov et al., 2022). On the other hand, it should also be noted that an efficient tax system is very important as an economic sub-system for countries, and effective policy making in this area, based on a proportional framework, is one of the requirements of this system (Li & Bai, 2024). The effectiveness of a country's tax system plays a vital role in its economic and social development, in a way that the United Nations mentions it as a key priority in the sustainable development and mobilization of domestic revenues of countries (Arthur et al., 2024). In Iran, it is necessary to make the right decisions regarding the policies of this system, and at this point in time, considering the government's goals and plans of not relying on oil revenues, the need to pay attention to efficient policymaking in this area will be twofold (Karimi & Kordestani, 2023). With these preliminaries, the authors' efforts in the current research are to provide a reasoned and convincing answer to the question: "What is the effect of tax exemption components on the economic performance of knowledge enterprise in realizing social welfare?"
Article history: Received: 29 Aug 2024 Accepted: 20 Nov 2024	Literature review and background Basically, some theorists in the field of economics consider granting tax exemptions to have negative economic consequences. The argument of this group
Keywords: Knowledge enterprise companies, Economic performance, Tax exemption, social welfare.	
JEL Classification: G30, H2, H25, O4.	

of theorists is that such things as revenue loss for the government, disturbance in the management of the tax system by creating a platform for tax evasion and imposing the tax burden of countries on other taxpayers are among its tax effects ([Liu, 2023](#); [Tang et al., 2024](#); [Wilkinson & Hageman, 2023](#)). On the other hand, by creating discrimination and injustice in the competitive market, disruption has been created and the suppliers of goods and services are not placed on the same political level. In addition, tax exemption will also mean loss of information and lack of transparency. Nevertheless, the granting of incentives and tax exemptions is done with a view of cost-benefit and a view of higher expediency ([Dokas et al., 2024](#)). Knowledge-based activities are also among the sectors that are subject to tax exemption. Knowledge enterprise companies and institutions are exempted from paying taxes, duties, customs duties, commercial profits, and export duties for fifteen years based on paragraph "A" of Article (G30) of the "Law on Protection of Knowledge enterprise companies and Institutions" approved in 2009 ([Naghizadeh et al., 2019](#)). Based on this, it can be acknowledged that granting non-targeted tax exemption without consideration is one of the examples of money laundering. This is despite the high inflation in the last few years and the increase in the number of Knowledge enterprise companies to more than 3 times, the lost tax revenues from this area have increased a lot ([Gholami et al., 2022](#)).

In stating the Riyal ceiling for granting tax exemption to Knowledge enterprise companies, it should be said that in fact, Knowledge enterprise companies subject to tax exemption can receive tax exemption without a ceiling. This means that such companies do not pay property tax for the sale of their knowledge-based goods. In other words, companies and institutions that are subject to the Law on the Protection of Knowledge enterprise companies and Institutions can use tax exemption.

Considering the necessity of the issue, it is considered that tax and the tax system in general is an effective element in the economy, and its role in realizing the knowledge-based economy needs to be investigated. This type of support (giving exemptions and tax incentives) is usually one of the first and most accessible measures that policymakers use to advance their goals. So, as mentioned, one of the general cases in tax policies is the exemption of Knowledge enterprise companies whose faster growth is desired, which is emphasized by policymakers. In this way, by establishing a policy of supporting investors and economic activists and the best ideas of Knowledge enterprise companies, the government has provided the basis for the transfer of capital and other resources to regions with Knowledge enterprise companies, which can ultimately lead to the acceleration of economic growth and development and its social welfare be the region These exemptions have been implemented with the aim of speeding up the economic

growth and development of the mentioned areas and consequently improving the economic efficiency ([Shojaei et al., 2021](#)). But the problem that is the origin of the present research is the effect of these exemptions on the economic performance of Knowledge enterprise companies in the realization of social welfare, which we will discuss further.

Methodology

This study is practical in terms of its purpose, and in terms of data collection, it is a correlational survey. The statistical population includes all managers of Knowledge enterprise companies in a region of a country who were employed and active in 1401, whose number was 230. 123 people were determined as the total sample size. Also, since the aim of the current research was to generalize the sample to the entire research community, the proportional stratified random sampling method was used. In the current research, both library and field methods were used to collect data. A three-part questionnaire with 23 items was used to collect information.

Results

There is a significant relationship between tax exemptions and the economic performance of knowledge-based companies. There is a significant relationship between tax exemptions on contracts and the performance of knowledge-based companies. There is a significant relationship between research and development activities and the economic performance of knowledge-based companies. There is a significant relationship between the exemption on commercialization and production and the performance of knowledge-based companies. After testing the hypotheses of the research, multiple regression test was used to investigate the impact of tax exemption on the economic performance of knowledge-based companies. The changes in the economic performance of knowledge-based companies are due to the effect of the exemption component on the commercialization and production of products, and other changes are related to other factors.

Discussion and conclusion

The aim of the current research was the effect of tax exemptions on the economic performance of knowledge-based companies in order to achieve social welfare. The research findings showed that there is a significant relationship between tax exemptions and the economic performance of knowledge-based companies. On the other hand, the findings of this research showed that there is a significant relationship between tax exemption on contracts and the economic performance of knowledge-based companies. In fact, taxes, which are the main source of government revenue to fulfill its duties, are exempted. According to Keynes, this tool is effective not only for providing public goods production costs, but also for

the implementation of the government's economic policies. The findings of this research also showed that there is a significant relationship between the exemption on commercialization and production and the economic performance of knowledge-based companies. Tax exemptions affect the commercialization and production and economic performance of knowledge-based companies in various ways. This, in turn, causes a decrease in prices and an increase in production also causes an increase in income. The results of the research indicated that three components of tax exemption (exemption on contracts, exemption on research and development activities and exemption on commercialization and production of products) were included in the model. Remained there is a relationship between the three variable components of tax exemption and the economic performance of knowledge-based companies. The value of R^2 shows that 0.65 Changes in the economic performance of knowledge-based companies are due to the effect of the exemption component on the commercialization and production of products, and other changes are related to other factors. In explaining this finding, it is argued that tax exemptions can be effective by increasing the motivation of producers on the production level of knowledge-based companies and also on the human development index in the economic performance of knowledge-based companies.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflict of interest with respect to the author or publication of this article.

تأثیر معافیت‌های مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان : کاربردی در تحقق

رفاه اجتماعی

حسن وثوقی

گروه کارآفرینی، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

مجید اشرفی (نویسنده مسئول)

گروه حسابداری، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

majidashrafi@aliabadiau.ac.ir

جمادوردی گرگانلی دوجی

گروه حسابداری، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله:	پژوهش حاضر باهدف بررسی تأثیر مؤلفه‌های معافیت مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان در تحقق رفاه اجتماعی انجام شد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها، پیمایشی و از نوع همبستگی است. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسش‌نامه استفاده شد. جهت سنجش روایی پرسش‌نامه‌ها، از متخصصان موضوعی و به‌منظور بررسی پایایی، از ضریب آلفای کرون باخ استفاده گردید. جامعه آماری، شرکت‌های دانش بنیان به تعداد ۲۳۰ شرکت بود که جهت تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (درجه اطمینان ۹۵ درصد و حاشیه خطای ۵ درصد) و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب، ۱۲۳ نفر از مدیران و کارشناسان شرکت‌ها به‌عنوان حجم کل نمونه، تعیین شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزار SPSS در قالب آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. نتایج آزمون ناپارامتریک اسپیرمن نشان داد بین معافیت بر قراردادهای معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و معافیت بر تجاری سازی و تولید محصولات و خدمات با عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. یافته‌های حاصل از آزمون رگرسیون چندگانه نیز حاکی از آن بود که ۵۸/۰٪ از تغییرات در عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان به خاظر تأثیر مؤلفه معافیت بر تجاری سازی، تولید محصول، خدمات و سایر تغییرات به عوامل دیگر مربوط می‌شود. نتیجه پژوهش حاکی از آن است که اعطای معافیت به شرکت‌های دانش بنیان، افزایش قدرت رقابت پذیری، جهت دهی به سرمایه‌ها و تنظیم‌گری را به همراه خواهد داشت و پیامدهایی همچون افزایش اشتغال، توسعه کارآفرینی، علم و فناوری و تحقق رفاه اجتماعی جامعه، به عنوان مهمترین اهداف اعطای معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی به شرکت‌های دانش بنیان است.
تاریخچه مقاله:	
تاریخ دریافت: ۰۸ شهریور ماه ۱۴۰۳	
تاریخ پذیرش: ۳۰ آبان ماه ۱۴۰۳	
واژگان کلیدی:	
شرکت‌های دانش بنیان، عملکرد اقتصادی، معافیت مالیاتی، رفاه اجتماعی.	

۱. مقدمه

شرکت‌های دانش بنیان، مؤسسات خصوصی یا تعاونی هستند که به منظور افزایش علم و ثروت، توسعه اقتصادی بر پایه دانش و تحقق اهداف علمی و اقتصادی در راستای گسترش اختراع و نوآوری و در نهایت تجاری سازی نتایج تحقیق و توسعه شامل طراحی و تولید کالا و خدمات در حوزه فناوری‌های برتر و با ارزش افزوده فراوان به ویژه در تولید نرم افزارهای مربوط تشکیل می‌شود ([Chen et al., 2024](#)). باتحول اساسی در این شرکت‌ها، محورهای اصلی تغییر یافته و رسیدن به رفاه اجتماعی که به مجموعه اقدامات و خدمات گوناگون اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در جهت رفع نیازهای افراد و گروه‌های جامعه اطلاق می‌شود، آسان‌تر خواهد بود ([Rodríguez-Gulías et al., 2024](#)). نکته مهم آنکه اساساً دستیابی به رفاه اجتماعی مستلزم ارتقاء شرکت‌هایی است که از فناوری‌های برتر روز و مفید برخوردار باشند. در این راستا، توسعه و ایجاد رفاه در هر جامعه‌ای بدون توسعه شرکت‌های دانش بنیان مبتنی بر فناوری روز دنیا، به عنوان مبنای مقدور نخواهد بود. بر این اساس؛ استراتژی نظام مالیاتی کشورها، به ویژه کشورهای در حال توسعه باید در راستای ارتقای شرکت‌های دانش بنیان باشد ([Cairo & Mahlstedt, 2023](#)).

شرکت‌های دانش بنیان نخستین بار از سوی سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی ابداع و برای اقتصادهایی که بر اساس تولید، توزیع و استفاده از دانش و اطلاعات قرار دارند تعریف شد. در اقتصاد دانش پایه، دانش محرک اصلی رشد، ایجاد ثروت و اشتغال در همه فعالیت‌ها است ([Suo et al., 2024](#)). بر اساس این تعریف، اقتصاد دانش پایه تنها به تعداد محدودی صنایع مبتنی بر فناوری بسیار پیشرفته وابسته نیست، بلکه در این نوع اقتصاد، همه فعالیت‌های اقتصادی به شکلی بر دانش متکی است و ورود این مفهوم به گستره اقتصاد، دانش به عنوان عامل اصلی تولید، رفاه و موتور رشد اقتصادی در جوامع دانش محور و در سطوح گسترده شناخته شده است ([Kalim et al., 2024](#)). توجه به نقش دانش در اقتصاد، رشد و توسعه اقتصادی موضوع جدیدی نیست و در نظریه‌های رشد اقتصادی دانش و فناوری همواره مبحث مهمی بوده است ([Zhao, 2024](#)).

اقتصاد مرتبط با شرکت‌های دانش‌بنیان، نقش بسیار مهمی در کشورهای مختلف دنیا داشته است. رشد شتابان اقتصادی، تکنولوژی، صنایع تک و رشد اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها و رشد صادرات (کالایی یا خدمات فنی مهندسی) از دستاوردهای اقتصاد دانش‌بنیان بوده است ([Vlasov et al., 2022](#)). در بررسی‌های انجام شده از سوی بانک جهانی، کشورهای دانمارک، سوئد، هلند، نروژ، کانادا، سوئیس، آمریکا، استرالیا، آلمان، برزیل، روسیه و چین بالاترین شاخص اقتصاد دانش‌بنیان مرتبط با شرکت‌های دانش‌بنیان را در دهه اخیر داشته و کشورهای ایران، هند در رده‌های متوسط به پایین و کشورهای سیرالئون، آنگولا و مالی کمترین شاخص اقتصاد دانش‌بنیان را به خود اختصاص داده‌اند ([Zheng et al., 2024](#)).

مسئله مهمی که امروزه باید به آن توجه ویژه‌ای نمود این است که اساساً شرایط حاکم بر اقتصاد بین‌الملل به نحوی است که اولاً توجه به دانش نوین، فناوری‌ها و تکنولوژی‌های مدرن در عرصه اقتصاد و تجارت به نحوی شگرف توسعه یافته است و ثانیاً با عضویت تعداد زیادی از کشورهای جهان به سازمان تجارت جهانی، تلاش گسترده‌ای جهت افزایش روزافزون تجارت آزاد و برداشتن موانع آن میان کشورها صورت پذیرفته است. این موضوع پیامد مهمی و البته منفی‌ای با عنوان قطع یا کاهش محسوس حمایت دولت‌ها از صنایع داخلی‌شان داشته است ([Singh et al., 2023](#)). در این رابطه، بسیاری از پژوهشگران معتقدند یکی از اصلی‌ترین راهکارهای نیل به رشد اقتصادی، حرکت به سمت اقتصاد دانش‌بنیان است. به بیانی دیگر، دستیابی به پیشرفت عادلانه در اقتصاد و حل مشکل فقر را می‌توان با تمسک به تقویت تولید دانش‌بنیان محقق نمود ([Dias et al., 2022](#); [Kocijan et al., 2024](#); [Robinson & Pope, 2023](#); [Stoian et al., 2024](#); [Suo et al., 2024](#)).

از طرفی بایستی به این موضوع مهم نیز توجه داشت که اساساً نظام مالیاتی کارآمد به عنوان یک خرده نظام اقتصادی برای کشورها بسیار حائز اهمیت است و سیاستگذاری اثربخش در این حوزه با ابتنای بر یک چارچوب متناسب، از الزامات این نظام می‌باشد ([Li & Bai, 2024](#)). در این راستا، چارچوب نهادی به لحاظ ویژگی‌ها و قابلیت‌های تحلیلی خود از سازگاری بالایی با سیاستگذاری مالیاتی برخوردار است. اثربخشی نظام مالیاتی یک کشور نقش حیاتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی

آن ایفا می‌کند، به شکلی که سازمان ملل از آن به عنوان اولویت کلیدی در توسعه پایدار و بسیج درآمدهای داخلی کشورها یاد می‌کند ([Arthur et al., 2024](#)).

امروزه در دسته بازخوردی سیاست‌های اقتصادی که به طور عمومی با جهت‌گیری توزیع مجدد درآمد و یا تخصیص مجدد منابع و ارتقاء کارایی فنی در اقتصاد اتخاذ می‌شوند معافیت‌های مالیاتی^۱ از جایگاه ویژه‌ای برخوردار هستند. این نوع تخفیف‌ها به طور عمومی پس از اجرای نظام طراحی شده اولیه و مشاهده اثرات آن در سطوح تولیدی و توزیعی و به جهت میزان تاثیر در تحقق اهداف نظام اقتصادی و البته پس از تاکید مجدد بر ضرورت تحقق اهدافی از جمله عدالت یا کارایی اعمال می‌شوند ([Occhino, 2023](#)).

بدین جهت مبنای اتخاذ معافیت‌های مالیاتی، عدم کارایی نظام مالیاتی عمومی در خصوص بخش‌ها یا مناطق معاف است. در ایران نیز اتخاذ تصمیمات درست در زمینه سیاست‌های این نظام یک امر ضروری است و در این برهه از زمان، با توجه به اهداف و برنامه‌های دولت مبنی بر عدم اتکا به درآمدهای نفتی، ضرورت توجه به سیاستگذاری کارآمد در این حوزه دو چندان خواهد بود ([Karimi & Kordestani, 2023](#)).

با این مقدمات، مساعی نویسندگان در پژوهش کنونی ارائه پاسخی مستدل و متقن به این سوال است که: «تاثیر مؤلفه‌های معافیت مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بیان در تحقق رفاه اجتماعی چگونه است؟» به بیانی دیگر، «آیا اساساً معافیت مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بیان اثری دارد و این اثر در تحقق رفاه اجتماعی چگونه است؟»

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اصولاً برخی از تئوریسین‌های حوزه اقتصاد اعطای معافیت مالیاتی را دارای عواقب، آثار و پیامدهای منفی اقتصادی می‌پندارند. استدلال این دسته از تئوریسین‌ها مواردی همچون زیان درآمدی برای دولت، اختلال در مدیریت نظام مالیاتی با ایجاد بستر فرار مالیاتی و تحمیل بار مالیاتی کشورها به سایر مؤدیان از آثار مالیاتی آن است ([Liu, 2023](#); [Tang et al., 2024](#); [Wilkinson & Hageman, 2023](#)).

¹ Tax exemptions

ازسوی دیگر با ایجاد تبعیض و بی‌عدالتی در بازار رقابتی اختلال ایجاد شده و عرضه کنندگان کالا و خدمت در یک سطح سیاستی قرار نمی‌گیرند. ضمن اینکه معافیت مالیاتی به معنی ازدست دادن اطلاعات و فقدان شفافیت نیز خواهد بود. با این وجود، اعطای مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی با دید هزینه-فایده و نگاه به مصلحت بالاتر انجام می‌شود ([Dokas et al., 2024](#)).

فعالیت‌های دانش بنیان نیز از جمله بخش‌هایی است که مشمول معافیت مالیاتی شده است. شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان بر اساس بند «الف» ماده (۳) «قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان» مصوب سال ۱۳۸۹ از پرداخت مالیات، عوارض، حقوق گمرکی، سود بازرگانی و عوارض صادراتی به مدت پانزده سال معاف هستند ([Naghizadeh et al., 2019](#)). طبق گزارش سازمان امور مالیاتی در سال ۱۳۹۷، میزان درآمد مشمول مالیات مؤسسات و شرکت‌های دانش بنیان در سال ۱۳۹۵ حدود ۱۰۰۰ میلیارد تومان بوده است که از همه آن به دلیل معافیت صرف نظر شده است. این درحالی است که با وجود تورم‌های بالا در چند سال اخیر افزایش تعداد شرکت‌های دانش بنیان به بیش از ۳ برابر، درآمدهای مالیاتی از دست رفته از این ناحیه بسیار بیشتر شده است ([Gholami et al., 2022](#)).

در بیان میزان سقف ریالی اعطای معافیت مالیاتی به شرکت‌های دانش بنیان باید گفت که در واقع شرکت‌های دانش بنیان مشمول معافیت مالیاتی، می‌توانند بدون سقف، معافیت مالیاتی دریافت کنند. این بدان معناست که این گونه شرکت‌ها برای فروش کالاهای دانش بنیان خود مالیاتی به دارایی پرداخت نمی‌کنند. مبلغ معافیت مالیاتی این شرکت‌ها باید به دو بخش مساوی تقسیم گردد. ۵۰٪ میزان معافیت مالیاتی باید صرف افزایش سرمایه شرکت شود و ۵۰٪ مابقی باید در تحقیق و توسعه هزینه گردد.

همانطور که در قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان عنوان شده است، شرکت‌ها و مؤسسات می‌توانند حداکثر ۱۵ سال از حمایت معافیت مالیاتی استفاده نمایند. از طرفی، برابر با اصل ۵۱ قانون اساسی هیچ مالیاتی وضع نمی‌شود مگر به موجب قانون و هیچ معافیت و بخشودگی داده نمی‌شود مگر به موجب قانون. در حقیقت استارت‌آپ‌های واقع در پارک‌های علم و فناوری با

دارا بودن شرایط فعالیت در پارک و همچنین شرکت‌های دانش بنیان در صورت ثبت معافیت در مجوز معاف از مالیات هستند ([Asgari et al., 2022](#)).

به عبارت دیگر شرکت‌ها و مؤسساتی که مشمول قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان باشند، می‌توانند از معافیت مالیاتی استفاده نمایند. این شرکت‌ها و مؤسسات باید بعنوان دانش بنیان تولیدی نوع یک و یا نوپا نوع یک تأیید شود و محصولات دانش بنیان‌شان از سطح تکنولوژی بسیار بالایی برخوردار بوده و ارزش افزوده قابل توجهی را ایجاد نماید. اگر شرکتی دارای ۵ محصول باشد که ۲ محصول آنان به عنوان دانش بنیان نوع یک تأیید و ۳ محصول دیگر ایشان مردود شده باشد، این شرکت تنها برای ۲ محصول تأیید شده می‌تواند تا ۱۵ سال معافیت مالیاتی بگیرند. مطابق با قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری ها و اختراعات، شرکت‌های دانش بنیان درخصوص درآمد ناشی از فروش کالاها و خدمات دانش بنیان خود به مدت ۱۵ سال از معافیت مالیاتی برخوردار هستند. البته فقط شرکت‌های دانش بنیان نوپا و تولیدی نوع یک می‌توانند از معافیت‌های مالیاتی استفاده نمایند و شرکت‌های دانش بنیان «تولیدی نوع ۲» (صنعتی) و «نوپا نوع ۲»، مشمول استفاده از معافیت مالیاتی نمی‌باشند ([Sarmast Shoushtari, 2023](#)). با توجه به ضرورت مساله لحاظ می‌شود که مالیات و به طور کلی نظام مالیاتی عنصری اثرگذار در اقتصاد است که نقش آن در تحقق اقتصاد دانش بنیان نیازمند بررسی است. اعطای کمک به بخش‌ها و اشخاص مدنظر، افزایش قدرت رقابت پذیری، جهت دهی به سرمایه‌ها و تنظیم گری، تأمین اهدافی مانند افزایش اشتغال، توسعه علم و فناوری و... به عنوان مهمترین اهداف اعطای معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی است. این نوع از حمایت (اعطای معافیت و مشوق مالیاتی) معمولاً جزء اولین و در دسترس ترین اقداماتی است که سیاست گذاران برای پیشبرد مقاصد خود از آن استفاده می‌کنند. پس همانطور که ذکر گردید یکی از موارد عمومی در سیاست‌های مالیاتی، معافیت شرکت‌های دانش بنیان است که رشد سریع تر آنان مورد نظر بوده که این موضوع مورد تأکید سیاست گذاران می‌باشد.

در این روش دولت با برقراری سیاست حمایت از سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی و ایده‌های برتر شرکت‌های دانش‌بنیان، زمینه را برای انتقال سرمایه و سایر منابع به مناطق دارای شرکت‌های دانش‌بنیان فراهم نموده که در نهایت می‌تواند منجر به تسریع در رشد و توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی آن منطقه شود. این معافیت‌ها با هدف تسریع در رشد و توسعه اقتصادی مناطق مذکور و به تبع آن ارتقاء کارایی اقتصادی اعمال گردیده است (Shojaei et al., 2021). اما مساله‌ای که منشاء تحقیق حاضر می‌باشد، تأثیر این معافیت‌ها در عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان در تحقق رفاه اجتماعی است.

در خصوص پیشینه پژوهش، نویسندگان با بررسی جامع در پایگاه‌های علمی معتبر داخلی و خارجی، پژوهش مستقلی که با محوریت تأثیر معافیت مالی شرکت‌های دانش‌بنیان با هدف ارتقاء رفاه اجتماعی صورت پذیرفته باشد، نیافتند و این موضوع اصلی‌ترین وجه نوآوری پژوهش کنونی است. با این حال، نویسندگان برخی از پژوهش‌هایی که به نحوی با موضوع پژوهش در ارتباطند را به اجمال در ذیل بررسی خواهند نمود:

عسگری و همکاران (Asgari et al., 2022) در مقاله‌ای با عنوان «واکاوی چالش‌های اداری حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و راهکارهای اصلاح آن» به این نتیجه‌گیری دست یافتند که سازمان امور مالیاتی با تقسیم‌بندی ناصحیح مشاغل، امکان بهره‌مندی شرکت‌های دانش‌بنیان از مزایای معافیت مالیاتی را سلب کرده و گمرک جمهوری اسلامی ایران نیز با وضع آئین‌نامه حمایت از ملوانان، امکان ورود کالای مشابه محصولات دانش‌بنیان به کشور را فراهم داشته است. در سکوت قانون، مالکیت معنوی قابلیت رهن‌گذاری نداشته و نیاز است که از نظر اداری، چنین امتیازی برای مالکیت مذکور لحاظ شود که نوعی حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان محسوب می‌گردد.

سرمست شوشتری (Sarmast Shoushtari, 2023) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی اثربخشی سیاست‌های حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان در ایران» به این نتیجه‌گیری دست یافت که در قوانین مالیاتی اشکالاتی وجود دارد که اهم آن‌ها عبارت از «جذابیت مالیاتی سوداگری و فعالیت‌های غیرمولد»، «پیچیدگی، بی‌ثباتی و تشتت قوانین» و «اثر نامطلوب معافیت‌های ماده ۱۴۵ بر بانک‌محور

شدن واحدهای تولیدی» است. لذا در راستای مانع‌زدایی برای ارتقای تولید در بخش مالیاتی باید این محورها به ترتیب اولویت در دستور کار قرار بگیرد. «تصویب و اجرای مالیات بر عایدی سرمایه و مالیات بر مجموع درآمد»، «کاهش نرخ مالیاتی سود شرکت‌های تولیدی»، «اجرای کامل طرح جامع مالیاتی»، «اجرای دقیق قوانین (به‌خصوص قانون سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی)»، «الکترونیکی شدن حسابرسی مالیاتی دفاتر واحدهای اقتصادی و قطع ارتباط مؤدی و ممیز مالیاتی» و «تسریع در هوشمندسازی فرایندها.

شجاعی و همکاران ([Shojaei et al., 2021](#)) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی اثربخشی سیاست‌های حمایت از شرکت‌های دانش بنیان در ایران» به این نتیجه‌گیری دست یافتند که ابزارهای سیاستی تسهیل امور گمرکی بیشترین اثر و ابزارهای معطوف به نیروهای انسانی، استقرار و بهبود رویه‌های حسابداری کمترین اثر را داشته‌اند. رصد اثر حمایت‌های مالیاتی در افزایش فعالیت‌های تحقیق و توسعه دشوار است اما در کاهش هزینه‌های شرکت‌ها، به نسبت سایر معافیت‌های مالیاتی قابل توجه بوده است.

یان و همکاران ([Yan et al., 2024](#)) در پژوهشی با عنوان «حمایت‌های مالیاتی شرکت‌های دانش بنیان چین و تحقق بهره وری سبز» به این نتیجه‌گیری دست یافتند که شرکت‌های دانش بنیان چینی با طراحی و اجرای دو سیاست اقتصاد دیجیتال و امور مالی سبز به ویژه در خلال سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۲۲ به طور قابل توجهی تأثیرات منفی مالیات‌های حفاظت از محیط زیست را کاهش داده‌اند.

سیتکیویز و همکاران ([Sitkiewicz & Bialek-Jaworska, 2024](#)) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر معافیت مالیاتی بر توسعه فرآیند دانش آفرینی مراکز تحقیقاتی لهستان» به این نتیجه‌گیری دست یافتند که دشواری و پیچیدگی فرآیند اخذ مالیاتی در مراکز تحقیقاتی لهستان در خلال سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ میلادی دوپایامد منفی داشته است: نخست، کاهش محسوس تولید دانش این مراکز نسبت به سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ و دوم؛ تمایل گسترده بسیاری از نخبگان علمی این کشور برای مهاجرت و به نوعی عدم تمایل به فعالیت در مراکز بومی تحقیقاتی این کشور.

کیان و همکاران (Qian, 2024) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی تاثیر معافیت مالیاتی بر رشد سبز شهرهای ساحلی چین» به این نتیجه‌گیری دست یافت که شرکت‌های چینی در عرصه فضای شهری براساس رعایت سه اصل مسائل زیست محیطی، آب شهری، نه تنها مشمول معافیت مالیاتی می‌شوند بلکه بر اساس نوع و کیفیت خدمات ارائه شده از سوی آنان، مشمول دریافت کمک‌های مالی وسیعی از دولت چین نیز می‌شوند.

گو و همکاران (Guo et al., 2023) در مقاله‌ای با عنوان «نظارت و انتشار دانش سازمانی و تأثیرات آن بر میزان معافیت مالیاتی در شرکت‌های چینی» به این نتیجه‌گیری دست یافتند که در خلال دوران کرونا دولت چین، به آن دسته از شرکت‌های دارویی و خدمات پزشکی که توانستند خدمات بهتری در کنترل کرونا ارائه دهند، به میزان قابل توجهی معافیت مالیاتی ارائه نموده است. این موضوع در کنار ایجاد انگیزه برای سایر شرکت‌های چینی یک نقص مهم و عمده داشته است و آن نیز تعاملات علمی و دانشی میان شرکت‌های چینی بوده است. به نحوی که شرکت‌ها جهت کسب معافیت مالیاتی بیشتر، با بسیاری از شرکت‌های خارجی به صورت غیرقانونی تعاملات داشته‌اند. پژوهش حاضر از دو منظر حائز اهمیت است. از حیث نظری ارائه دیدگاهی جامع را دنبال می‌نماید تا بتوان بر اساس آن، به شناخت شفاف‌تر و جامع‌تری از تأثیر معافیت‌های مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان در تحقق رفاه اجتماعی دست یافت. از حیث کاربردی و از آنجایی که شرکت‌های دانش بنیان، یکی از مهمترین عوامل توسعه و رشد کشور محسوب می‌شوند، تقویت نگاه راهبردی در میان سیاستگذاران این حوزه را مد نظر دارد.

۳. فرضیه‌های پژوهش

۱.۳. فرضیه اصلی

فرضیه اصلی پژوهش: بین معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد.

۳.۲. فرضیات فرعی

فرضیه فرعی اول: بین معافیت مالیات بر قراردادهای و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین معافیت بر تجاری سازی و تولید و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان رابطه معناداری وجود دارد.

۴. روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از منظر شیوه گردآوری داده‌ها، پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل شرکت‌های دانش بنیان منطقه یک کشور است که در سال ۱۴۰۱ شاغل و فعال بودند که تعداد آن‌ها ۲۳۰ شرکت بوده است. جهت تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (درجه اطمینان ۹۵ درصد و حاشیه خطای ۵ درصد) استفاده شد که بر این اساس، تعداد ۱۲۳ نفر از مدیران و کارشناسان به عنوان حجم کل نمونه تعیین شدند. همچنین، از آنجایی که هدف پژوهش حاضر تعمیم یافته‌های نمونه به کل جامعه پژوهش بود از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب استفاده شد.

در پژوهش حاضر از هر دو روش کتابخانه‌ای و میدانی جهت گردآوری داده‌ها استفاده شد. برای گردآوری اطلاعات از پرسش‌نامه سه بخشی با ۲۳ گویه استفاده شد. بخش اول مربوط به اطلاعات جمعیت شناختی (سؤال ۱ تا ۸)، بخش دوم مربوط به سؤالات معافیت مالیاتی سؤالات (۹، ۱۰، ۱۱) معافیت بر قرارداد (۱۲، ۱۳، ۱۴)، معافیت بر فعالیت تحقیق و توسعه (۱۵، ۱۶، ۱۷)، معافیت بر تجاری‌سازی و تولید محصولات و خدمات (۱۸، ۱۹، ۲۰) و بخش سوم به عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان (سؤالات ۲۱، ۲۲، ۲۳)، اختصاص داشت. درجه‌بندی این پرسش‌نامه براساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای بود.

جهت تجزیه و تحلیل و نمره‌گذاری این پرسش‌نامه و مؤلفه‌های آن و تبدیل پاسخ‌های کیفی به مقادیر کمی از روش وزن دهی (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، متوسط=۳، تا حدودی موافقم=۴،

موافقم کاملاً موافقم=۵) استفاده شد. جهت سنجش روایی پرسش‌نامه‌ها، از نظرات متخصصان موضوعی استفاده شد. پرسش‌نامه‌های پژوهش جهت سنجش روایی به ۱۰ نفر از متخصصان ارسال و پس از انجام اصلاحات مورد نیاز، جهت گردآوری اطلاعات مورد استفاده قرار گرفت. به منظور سنجش پایایی پرسش‌نامه‌ها نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده برای پرسش‌نامه معافیت مالیاتی ۰/۸۷ و برای پرسش‌نامه عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان ۰/۸۹، بدست آمد. در نهایت، پرسش‌نامه‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش‌های مناسب آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۵. یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف نشان داد معیار تصمیم برای دو متغیر معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان بزرگ‌تر از ۰/۵ است. در نتیجه کجی داده‌ها رد و نرمال بودن آن‌ها تأیید شد؛ بنابراین، برای بررسی فرضیه اول پژوهش از آزمون پارامتریک پیرسون استفاده شد. نتیجه آزمون کلموگروف اسمیرنوف همچنین نشان داد معیار تصمیم برای سه متغیر معافیت بر قراردادهای، معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و معافیت بر تجاری سازی و تولید محصولات کوچک‌تر از ۰/۵ است؛ بنابراین، کجی داده‌ها تأیید و نرمال بودن آن‌ها رد شد. بر این اساس، به منظور بررسی فرضیه دوم، سوم، چهارم پژوهش از آزمون نا پارامتریک اسپیرمن استفاده شد.

فرضیه اصلی پژوهش: بین معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. در جدول ۱ نتایج آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی رابطه بین معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است.

جدول ۱: آزمون همبستگی پیرسون

عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان			متغیرها
تعداد	معیار	ضریب همبستگی	معافیت‌های مالیاتی
۱۲۳	۰,۰۰۰	۰/۶۳۲	

همان‌طور که اطلاعات آزمون پیرسون جدول ۱ نشان می‌دهد ضریب همبستگی دو متغیر معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان برابر ۰/۶۳۲. و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ است بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید می‌شود و می‌توان گفت بین معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: بین معافیت مالیات بر قراردادهای و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان رابطه معناداری وجود دارد. در جدول ۱ نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن جهت بررسی رابطه بین معافیت‌های مالیات بر قراردادهای و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان ارائه شده است.

جدول ۲. آزمون همبستگی اسپیرمن

عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان			متغیرها
تعداد	معیار	ضریب همبستگی	معافیت بر قراردادهای
۱۲۳	۰,۰۰۰	۰,۶۱۲	

همان‌طور که اطلاعات آزمون اسپیرمن جدول ۲ نشان می‌دهد ضریب همبستگی دو متغیر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان و معافیت بر قراردادهای برابر ۰/۶۱۲. و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ است بنابراین فرضیه فرعی اول پژوهش تأیید می‌شود و می‌توان گفت بین معافیت‌های مالیات بر قراردادهای و عملکرد شرکت‌های دانش‌بنیان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان رابطه معناداری وجود دارد. در جدول ۳ نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن جهت بررسی رابطه معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و عملکرد شرکت‌های دانش‌بنیان ارائه شده است.

جدول ۳. آزمون همبستگی اسپیرمن

عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان			متغیرها
تعداد	معیار	ضریب همبستگی	معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه
۱۲۳	۰,۰۰۰	۰,۶۰۰	

همان‌طور که اطلاعات آزمون اسپیرمن جدول ۳ نشان می‌دهد ضریب همبستگی دو متغیر معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان برابر ۰/۶۰۰ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۵ است بنابراین فرضیه فرعی دوم پژوهش تأیید می‌شود و می‌توان گفت بین فعالیت‌های تحقیق و توسعه و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. فرضیه فرعی سوم: بین معافیت بر تجاری‌سازی و تولید و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. در جدول ۴ نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن جهت بررسی رابطه بین معافیت بر تجاری‌سازی و تولید و عملکرد شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است.

جدول ۴. آزمون همبستگی اسپیرمن

عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان			متغیرها
تعداد	معیار	ضریب همبستگی	معافیت بر تجاری‌سازی و تولید
۱۲۳	۰,۰۰۰	۰,۵۴۹	

همان‌طور که اطلاعات آزمون اسپیرمن جدول ۴ نشان می‌دهد ضریب همبستگی دو متغیر پرورش معافیت بر تجاری‌سازی و تولید و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان برابر ۰/۵۴۹ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۵ است بنابراین فرضیه فرعی سوم پژوهش تأیید می‌شود و می‌توان گفت بین معافیت بر تجاری‌سازی و تولید و عملکرد شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. پس از آزمون فرضیات پژوهش، به منظور بررسی میزان تأثیر معافیت مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد. همان‌طور که اشاره شد مؤلفه‌های متغیر معافیت مالیاتی نرمال نبودند لذا لگاریتم متغیرها برای آزمون رگرسیون چندگانه بکار گرفته شد. در ادامه برای انجام آزمون رگرسیون از روش مذکور استفاده شد و سه مؤلفه معافیت مالیاتی (معافیت بر قراردادهای، معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و معافیت بر تجاری‌سازی و تولید محصولات) وارد مدل شدند. از آنجایی که سطح معناداری هر سه مؤلفه کوچک‌تر از ۰/۱۰ بود لذا همه آن‌ها در مدل باقی ماندند.

جدول ۵. خلاصه مدل رگرسیون

ضریب همبستگی چندگانه R	ضریب تعیین چندگانه R ²	ضریب تعیین چندگانه تعدیل شده	خطای معیار تخمین	مقدار آماره دوربین واتسون
۰/۷۴۹	۰/۶۵۹	۰/۶۴۹	۱۹/۶۴	۱/۴۴۴

جدول ۵ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی مدل برابر با ۰/۷۴ است. به عبارتی، بین سه مؤلفه متغیر معافیت مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه وجود دارد. مقدار R² نشان می‌دهد که ۰/۶۵ از تغییرات در عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان به خاطر تأثیر مؤلفه معافیت بر تجاری‌سازی و تولید محصولات بوده و سایر تغییرات به عوامل دیگر مربوط می‌شود.

جدول ۶. نتایج ضرایب مدل رگرسیون

اولویت بندی تأثیرگذاری	تحلیل واریانس (ANOVA))		سطح معناداری (Sig)	آماره t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب غیراستاندارد شده		نشان	نام متغیر
	سطح معناداری (Sig)	F فیشر				خطای معیار (S.E)	B		
-			۰/۱۶۸	۱/۳۸۹		۰/۳۳۴	۰/۴۶۴	C	مقدار ثابت
۲			۰/۰۰۰	۵/۲۵۷	۰/۴۲۶	۰/۰۷۰	۰/۳۶۸	X1	معافیت بر قراردادها
۳			۰/۰۱۲	۲/۵۶۵	۰/۲۰۷	۰/۰۶۹	۰/۱۷۷	X2	معافیت برفعالیتهای تحقیق و توسعه
۱			۰/۰۰۰	۶/۱۳۲	۰/۴۴۰	۰/۰۹۸	۰/۶۰۱	X3	معافیت بر تجاری سازی و تولید

متغیر وابسته: Y عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان

مطابق نتایج جدول شماره ۶ با توجه به معنادار بودن مدل رگرسیون ($F = 22/814$ و $sig = 0.00$) محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۵٪ نتایج زیر بدست آمده است:

هر یک از مولفه معافیت بر قراردادهای، معافیت بر فعالیتهای تحقیق و توسعه و معافیت بر تجاری سازی و تولید برای پیش بینی عملکرد اقتصادی شرکت های دانش بنیان در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار می باشند ($0.05 > sig$).

جهت اثرات سه متغیر موجود در مدل رگرسیون بر متغیر وابسته از ستون ضرایب استاندارد شده (بتا) استفاده می شود. بنابراین در این تحقیق معادله رگرسیون بصورت زیر می باشد:

$$Y = (X1) 0.426 + (X2) 0.207 + (X3) 0.440$$

نتایج حاصل از ضرایب بتا معادله رگرسیون، معافیت بر فعالیتهای تحقیق و توسعه ($X3$) با میزان ۴۴٪ در بین دیگر متغیرهای مستقل بیشترین تاثیر بر عملکرد اقتصادی شرکت های دانش بنیان دارد و همچنین اولویت بندی تاثیرگذاری هر یک از متغیرهای مستقل بر وابسته در جدول ۶ نشان داده شده است.

۶. بحث و نتیجه گیری

اصولاً پرداخت مالیات امری گریزناپذیر برای تمام افرادی است که در جامعه فعالیت می کنند و به نحوی کسب درآمد دارند. این قانون تنها در کشور جمهوری اسلامی ایران رایج نیست، بلکه در تمام کشورهای دنیا امری ضروری در جهت گردش نقدینگی و چرخش چرخ اقتصاد کشور است. بنابراین، مالیات یکی از مبانی مالی بسیار مهم در چرخه اقتصاد کشورها به شمار می رود که به تأمین مالی مخارج جوامع کمک می کند و منجر به توزیع عادلانه درآمد میان اقشار جامعه می شود. مالیات برای تمام افراد جامعه امری اجباری است و به همه منابع درآمدی و سرمایه ای مردم تعلق می گیرد.

از طرفی، در قانون مالیاتی کشور، موضوعی به عنوان معافیت مالیاتی تعریف شده است که برخی از مشاغل را تحت شرایط ویژه، معاف از پرداخت مالیات می کند. معافیت مالیاتی در واقع نوعی خروج قانونی و موقت از پرداخت مالیات محسوب می شود که دولت آن را به عنوان سیاست خاصی در حمایت از برخی اقشار خاص و مناطق ویژه پایه گذاری کرده است. این معافیت تنها به مالیات های

مستقیم تعلق می‌گیرد. هدف از معافیت مالیاتی، سیاست‌های حمایتی دولت برای رسیدن به اهدافی خاص از جمله هدایت نقدینگی به سمت فعالیت‌های کم‌بازده است. دولت با وضع قوانین مالیاتی، سرمایه‌گذاری را به سمت مناطق و خدماتی که قصد توسعه دارند، هدایت می‌کند. دولت با معافیت مالیاتی از کسب‌وکارهای کوچک ورو به توسعه حمایت می‌کند، چراکه کسب‌وکارهای کوچک بخش مهمی از اقتصاد کشور را تشکیل می‌دهند و اهمیت زیادی برای جامعه دارند. بحث معافیت از مالیات، موجب افزایش قدرت اقتصادی کشور شده و در برقراری عدالت در جامعه موثر است.

براین اساس، هدف پژوهش حاضر، تأثیر معافیت‌های مالیاتی بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان در راستای تحقق رفاه اجتماعی بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد بین معافیت‌های مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، معافیت‌های مالیاتی موجب عملکرد اقتصادی بهتر شرکت‌های دانش بنیان شده است. این یافته با نتایج پژوهش‌های شجاعی و همکاران ([Shojaei et al., 2021](#)) همسویی دارد. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش کیان و همکاران ([Qian, 2024](#)) که با اصلاح نظام مالیاتی و اعمال برخی معافیت‌های مالیاتی می‌توان رشد بلندمدت اقتصاد را تأمین نمود، همسویی وجود دارد. از طرفی، یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین معافیت مالیات بر قراردادهای و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی دو متغیر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان و معافیت بر قرار دادهای برابر ۰/۶۱۲ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۵ شد. درواقع، مالیات که منبع اصلی درآمدهای دولت جهت انجام وظایفش محسوب می‌شود مورد معافیت قرار می‌گیرد.

برخی نظریه‌های اقتصادی همچون مکتب شیکاگو و مکتب اتریش نشان می‌دهند که در شرایط معمول، فعالیت‌های اقتصادی دولت موجب کاهش کارایی اقتصادی است، اما واقعیت این است که مالیات‌ها ابزار بسیار مهمی در اجرای سیاست‌های اقتصادی شناخته شده و از عمده متغیرهایی است که دولت از طریق استفاده از آن در متغیرهای کلان اقتصادی مثل رشد اقتصادی، تورم، بیکاری و اثر می‌گذارد. این یافته با نتایج پژوهش سیتکیویز و همکاران ([Sitkiewicz & Białek-Jaworska, 2024](#))

همخوانی ندارد. از نظر کینز هم این ابزار نه فقط برای تامین هزینه‌های تولید کالای عمومی بلکه برای اجرای سیاست‌های اقتصادی دولت نیز کارآمد است. با این توضیح، مالیات‌ها به طور نسبی به مالیات‌های کارا و مالیات‌های ناکارا تقسیم می‌شوند.

بر مبنای ادبیات موجود، مالیات‌های کارا انواعی هستند که وضع آنها کمترین تاثیر را در کاهش تولید داشته باشد. در این صورت و به عنوان مفهوم مخالف، معافیت‌های مالیاتی زمانی از کارایی بیشتری برخوردار است که بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان برخوردار خواهند بود که در شرایط نبود آنها، سطح تولید به میزان قابل توجهی پایین بوده باشد. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد بین معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. یافته‌های این پژوهش هم‌چنین نشان داد که بین معافیت بر تجاری‌سازی و تولید و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه معناداری وجود دارد. معافیت‌های مالیاتی از طرق مختلفی تجاری‌سازی و تولید و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان تحت تاثیر قرار می‌دهد. از طرفی، معافیت‌ها، باعث افزایش فزاینده تولید و عملکرد بهتر اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان می‌شود، در این صورت منابع مالیاتی جدید دولت، به میزانی بیش از مقدار قبل از معافیت‌ها، افزایش می‌یابد و دولت توان بیشتری خواهد داشت که از منابع جدید، در زمینه آموزش و بهداشت سرمایه‌گذاری کند و این سرمایه‌گذاری بر سطح توسعه مناطق هم موثر خواهد بود.

نتایج پژوهش نشان داد که سه مؤلفه معافیت مالیاتی (معافیت بر قراردادهای، معافیت بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و معافیت بر تجاری‌سازی و تولید محصولات) وارد مدل شدند. از آنجایی که سطح معناداری هر سه مؤلفه کوچک‌تر از ۰/۱۰ بود، لذا همه آنها در مدل باقی ماندند. بین سه مؤلفه متغیر معافیت مالیاتی و عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان رابطه وجود دارد.

مقدار R^2 نشان می‌دهد که ۶۵٪ از تغییرات در عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان به خاطر تاثیر مؤلفه معافیت بر تجاری‌سازی و تولید محصولات بوده و سایر تغییرات به عوامل دیگر مربوط می‌شود. در تبیین این یافته استدلال می‌شود که معافیت‌های مالیاتی می‌تواند از طریق ارتقاء انگیزه تولیدکنندگان بر سطح تولید شرکت‌های دانش بنیان و همچنین بر شاخص توسعه انسانی در

عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان موثر باشد. معافیت مالیاتی برای حمایت از فعالیت ویژه و یا به منظور کمک به عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش بنیان، اعطا می‌شود که یکی از اهداف معافیت‌های مالیاتی در مولفه تجاری‌سازی و تولید محصولات شرکت‌های دانش بنیان، توسعه و تقویت بنیه اقتصادی کشور است. در این روش، دولت، با برقراری سیاست حمایت از سرمایه گذاران و فعالان اقتصادی مورد نظر، زمینه را برای انتقال سرمایه فراهم می‌کند.

محدودیت‌ها و پیشنهادها

در این پژوهش اعمال معافیت‌های مالیاتی یکی از مهمترین سیاست‌های مالی معرفی گردید که علاوه بر تنظیم جریان مصارف و منابع عمومی، اهدافی مانند اشتغال کامل، تثبیت قیمت‌ها، رشد اقتصاد ملی و منطقه‌ای را نیز دنبال می‌کند. لذا پیشنهاد می‌شود:

- قوانین و مقررات مربوط به معافیت مالیاتی شرکت‌های دانش بنیان، مورد ارزیابی قرار گرفته، و با توجه به کارکردهای مهم نظام مالیاتی بر شرکت‌های دانش بنیان و اثربخشی نقش مالیات بر فعالیت این شرکت‌ها، قوانین مالیاتی از سوی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان، مورد بازنگری قرار گیرد.
- بی شک مهمترین بخش در فرآیند حمایت از شرکت‌های دانش بنیان، نیازسنجی شرکت‌ها از ابعاد مختلف مالیاتی می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌شود فعالیت‌های مالیاتی به‌عنوان یکی مهمترین شاخص‌های مالی در این شرکت‌ها، با توجه به نیازهای فعلی و رو به رشد شرکت‌ها، رصد شوند.
- جنبه دیگر پیشنهادها، معطوف به آینده نگری درباره فعالیت شرکت‌های دانش بنیان و جایگاه امور مالی در رشد و ارتقاء این شرکت‌ها می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌شود با رویکردها آینده نگران، ابعاد مختلف مطرح شده در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته و با توجه به نیازهای آتی شرکت‌ها، بازبینی و اصلاح شوند.
- همچنین با توجه به اینکه سیاست‌ها و برنامه‌های کلان کشور، با محوریت علم، دانش و تجاری سازی نتایج تحقیقات دانشگاهی می‌باشد، و همواره از طرف مقامات عالی رتبه کشور نقش

شرکت‌های دانش بنیان، مورد تاکید بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود اولویت‌های این بخش در ابعاد سه گانه شناسایی شده این پژوهش (معافیت مالیاتی بر قراردادهای، بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه و بر تجاری‌سازی تولید)، در سیاست‌های ابلاغی و برنامه‌های کلان و خرد، مورد توجه و حمایت قرار گیرند.

از طرفی انجام این پژوهش، با محدودیت‌هایی نیز همراه بوده است. نخستین محدودیت، مربوط به مقطعی بودن داده‌های گردآوری شده در این تحقیق می‌باشد. لذا نتایج و یافته‌های پژوهش قابل تعمیم به زمان‌ها و مکان‌های دیگر نخواهد بود. همچنین، ماهیت گذشته نگر داده‌ها و گردآوری داده‌ها در یک بخش خاص، مانع از استفاده آنها به دیگر بخش‌های تولیدی و اقتصادی می‌شود. نکته دیگر، قابلیت بررسی مساله این پژوهش نه تنها از منظر شرکت‌های دانش بنیان، بلکه از نقطه نظر و دیدگاه سیاست‌گذاران و تدوین کنندگان قوانین و مقررات حوزه امور مالیاتی می‌باشد، چراکه قطعاً کارشناسان و مدیران سازمان امور مالیاتی و تدوین کنندگان قوانین در این حوزه، نکات اجرایی برای عملیاتی شدن معافیت‌های مالیاتی را مورد توجه قرار خواهند داد.

منابع

- Arthur, B., Saha, M., Sarpong, F. A., & Dutta, K. D. J. H. (2024). Unlocking Africa's potential: The transformative power of foreign direct investment for sustainable development. *10*(5).
- Asgari, M., Habibi Tabar, H., & GhayoomZadeh, M. J. T. J. o. M. R. o. A. L. (2022). Analysis of administrative challenges of supporting knowledge-based companies and ways to improve it. *4*(13), 13–39.
- Cairo, S., & Mahlstedt, R. J. J. o. P. E. (2023). The disparate effects of information provision: A field experiment on the work incentives of social welfare. *226*, 104987.
- Chen, Y., Pan, X., Liu, P., Vanhaverbeke, W. J. J. o. I., & Knowledge. (2024). How does digital transformation empower knowledge creation? Evidence from Chinese manufacturing enterprises. *9*(2), 100481.
- Dias, S., Espadinha-Cruz, P., & Matos, F. J. P. C. S. (2022). Understanding how Additive Manufacturing influences organizations' strategy in knowledge economy. *200*, 1318–1327.
- Dokas, I., Panagiotidis, M., Papadamou, S., & Spyromitros, E. J. J. o. P. M. (2024). The impact of the shadow economy on the direct-indirect tax mix: can central banks' independence mitigate the effect? , *46*(3), 475–493.
- G30. (2021). *U.S. Treasury Markets: Steps Toward Increased Resilience*. G. o. Thirty. https://stein.scholars.harvard.edu/files/steinscholars/files/g30_paper.pdf

- Gholami, A., Salimi, E., & Adabi Airouzjaee, B. J. T. J. o. E. P. (2022). Investigating the Effects of Stock Earnings and Bank Deposits Tax Shocks in the Context of Keynesian Dynamic Stochastic General Equilibrium. *14*(27), 215–245.
- Guo, Y., Li, J., & Lin, B. J. J. o. C. F. (2023). Corporate site visit and tax avoidance: The effects of monitoring and tax knowledge dissemination. *79*, 102385.
- Kalim, R., Ul-Durar, S., Iqbal, M., Arshed, N., & Shahbaz, M. J. G. F. (2024). Role of knowledge economy in managing demand-based environmental Kuznets Curve. *15*(4), 101594.
- Karimi, M. A., & Kordestani, G. J. E. S. i. F. A. (2023). Identifying Challenges to the Public Financial Management System. *20*(77), 141–182.
- Kocijan, V., Jang, M., & Lukasiewicz, T. J. A. I. (2024). Pre-training and diagnosing knowledge base completion models. *329*, 104081.
- Li, S., & Bai, T. J. F. R. L. (2024). The impact of tax reform on corporate green transformation—Evidence based on the value-added tax retained rebate. *60*, 104881.
- Liu, Z. J. E. S. R. (2023). Impact of vehicle purchase tax exemption on electric vehicle sales: Evidence from China's automotive industry. *49*, 101148.
- Naghizadeh, R., Hajari, M., & RAHMAN KHASMAKHI, Z. J. J. o. T. D. M. (2019). The effective factors of policy pattern of tax support from knowledge based activities. *7*(2), 161–194.
- Occhino, F. J. E. M. (2023). The macroeconomic effects of business tax cuts with debt financing and accelerated depreciation. *125*, 106308.
- Qian, S. J. J. o. S. R. (2024). Ripples of change: Assessing the impact of water resource tax reform pilot on the green growth of China's coastal cities. *198*, 102479.
- Robinson, C., & Pope, R. (2023). Minoritized individuals and knowledge-economy.
- Rodríguez-Gulías, M. J., Fernández-López, S., Rodeiro-Pazos, D. J. I. R. o. E., & Finance. (2024). Foreign knowledge sources and innovation: Differences across large and small and medium-size multinational enterprises (MNEs). *92*, 741–757.
- Sarmast Shoushtari, M. (2023). Effective tax support strategies for knowledge-based and job-creating production. *Monthly scientific journal "Economic Security"*, *10*(12), 4–18.
- Shojaei, M. H., Gharibi, J., & Sahebkar Khorasani, S. M. J. I. J. o. P. P. (2021). Evaluating the effectiveness of policies to support knowledge-based companies in Iran: an Ex-post Evaluation Based on Objective Data. *7*(1), 31–58.
- Singh, N., Kumar, A., & Dey, K. J. J. o. R. S. (2023). Unlocking the potential of knowledge economy for rural resilience: The role of digital platforms. *104*, 103164.
- Sitkiewicz, M., & Białek-Jaworska, A. J. T. C. R. (2024). Profit shifting to tax havens: Withholding tax impact on passive flows from Poland. *16*(2), 200059.
- Stoian, M.-C., Tardios, J. A., & Samdanis, M. J. I. B. R. (2024). The knowledge-based view in international business: A systematic review of the literature and future research directions. *33*(2), 102239.
- Suo, X., Zhang, L., Guo, R., Lin, H., Yu, M., Du, X. J. T. F., & Change, S. (2024). The inverted U-shaped association between digital economy and corporate total factor productivity: A knowledge-based perspective. *203*, 123364.
- Tang, Y., Wang, L., Shu, H. J. I. R. o. E., & Finance. (2024). Tax reduction” and the financialization of real enterprises: Evidence from China’s “VAT reform. *92*, 835–850.

- Vlasov, M., Polbitsyn, S. N., Olumekor, M., Oke, A. J. J. o. O. I. T., Market,, & Complexity. (2022). The influence of socio-cultural factors on knowledge-based innovation and the digital economy. *8*(4), 194.
- Wilkinson, B. R., & Hageman, A. M. J. T. B. A. R. (2023). The role of political elites in income tax system design and tax fairness. *55*(3), 101172.
- Yan, Z., Jia, Y., & Zhang, B. J. E. S. (2024). Environmental protection taxes and green productivity: Evidence from listed companies in China. *48*(4), 101213.
- Zhao, X. J. H. (2024). The influence of knowledge-intensive service industry agglomeration in the Yangtze River Delta urban agglomeration on regional economy. *10*(3).
- Zheng, G., Haq, M. Z. U., Huo, B., Zhang, Y., & Yue, X. J. I. J. o. P. E. (2024). Leveraging intellectual capital for building a supply chain circular economy system: A knowledge-based view. *272*, 109225.